Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0822U100662

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 15-02-2022

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Цигвінцева Юлія Олександрівна

2. Tsyhvintseva Yuliia O.

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Філологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 08-02-2022

Спеціальність за освітою: Українська мова

Місце роботи здобувача: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.173.003

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 16.21.47, 16.21.51

Тема дисертації:

1. Джерела та способи неосемантизації сучасної української лексики.

2. Sources and methods of neosemantization of modern Ukrainian vocabulary.

Реферат/анотація:

1. Пропонована дисертація – комплексне дослідження витоків і шляхів оновлення семантики наявного в мові слова, або в широкому трактуванні – неосемантизації лексики в сучасній українській мові. Мету виконаної праці становило з'ясування ролі внутрішніх ресурсів української мови (питомих і запозичених адаптованих) в оновленні її лексикону, виявлення здатності мови змінюватися, пристосовуватися до вимог часу, зберігаючи свою національну сутність. Неосемантизм на основі досліджень українських і зарубіжних учених потрактовано як нове значення слова з уже наявною формою. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в ньому вперше в українському мовознавстві проаналізовано, систематизовано й усебічно описано різні типи неосемантизмів, зафіксовані в текстах художнього, публіцистичного, наукового, офіційно-ділового й розмовного стилів української мови початку XXI ст. з урахуванням їхнього походження, структурних, семантичних характеристик; здійснено спробу змоделювати розвиток неосемантизмів у мовній

діяльності сучасного українського суспільства, їх функціонування в текстах та в системі мови. Для цілісного вивчення різних аспектів процесу неосемантизації лексики та розв'язання поставлених завдань у роботі використано такі методи: загальнонаукові (індукція та дедукція, аналіз та синтез, описовий метод, метод порівняння, елементи кількісного аналізу); власне лінгвістичні методи: структурний метод, зокрема методики безпосередніх складників та компонентного аналізу для з'ясування семантичної структури лексеми і визначення в ній інноваційної семи; контекстно-семантичний аналіз, що дав змогу дослідити особливості функціонування неосемантизмів у текстах та вплив контексту на змістовий обсяг лексеми. Для з'ясування активності неосемантизмів використано процедуру обчислення функціонального потенціалу інновацій, реалізовану в ідеографічному словнику нової лексики «Активні ресурси сучасної української номінації» (АРСУН) колективу авторів відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України. Описано основні аспекти вивчення мовної динаміки в українському та зарубіжному мовознавстві. З'ясовано, що в слові як основній одиниці української номінації новизну виявлено у формі, лексичному значенні й уживанні. Проаналізовано витоки семантичної дериватології та формування теорії лексичного значення. Установлено, що найбільш гнучким складником мовної одиниці є її лексичне значення, оскільки воно зумовлене предметним змістом, ціннісним забарвленням, емоційними показниками, часово-простровоми особливостями функціонування мови. Окреслено різні підходи до трактування семантичних інновацій у лексикологічній традиції української та інших слов'янських мов. Виокремлено 3 типи неосемантизмів залежно від способу їхнього творення. На матеріалі текстів різних стилів української мови проаналізовано поняття семантичної деривації та показано механізми дії її основних видів. Матеріал дослідження уможливив диференціацію двох способів засвоєння повторних прихованих запозичень: 1) калькування форми й семантики слова-прототипу та 2) калькування лише його семантики. Практична цінність дисертації полягає насамперед у можливості застосування отриманих результатів для подальшого вивчення мовної динаміки, зокрема ресурсів та способів вторинної номінації та семантичного словотворення. Лексичний матеріал дисертації може прислужитися для укладання нових тлумачних та аспектних словників різних типів, нових граматик української мови. Результати дослідження можуть бути корисними при написанні підручників і навчальних посібників із лексикології та стилістики української мови для навчальних закладів різних рівнів та типів, у практиці викладання лексикології, лінгвістичного аналізу тексту, лінгвокультурології, медіалінгвістики. Обґрунтовані в дисертації положення і зроблені висновки можуть слугувати концептуальною та методологічною основою для дальшого вивчення ролі внутрішніх ресурсів української мови кінця XX – початку XXI століття в збереженні самобутності її номінації.

2. The dissertation is a comprehensive study of semantic innovations or in a broad interpretation neosemanticisms vocabulary in the modern Ukrainian language, aimed at identifying the role of internal resources of the Ukrainian language in updating its lexicon, to clarify the ability of language to change, adapt to time, while maintaining its national face. The scientific novelty of the research results is that for the first time in Ukrainian linguistics it is systematized and comprehensively described the types of neosemanticisms, that are recorded in the texts of different styles of the Ukrainian language of the early XXI century, taking into account their origin, structural, semantic and pragmatic characteristics; an attempt is made to model the development of neosemanticisms in the linguistic activity of modern Ukrainian society, their functioning in texts and in the language system. The following methods were used in the work for the holistic study of various aspects of the process of neosemanticization of vocabulary and solving the tasks: general scientific (induction and deduction, analysis and synthesis, descriptive method, sampling method, comparison, elements of quantitative analysis); proper linguistic methods: a structural method implemented in the method of direct components and the method of component analysis to clarify the semantic structure of lexical tokens and determine the innovative seme; a method of contextual analysis of word semantics, which made it possible to identify the peculiarities of the functioning of neosemanticisms in texts and the context influence on the semantic resources of the lexical token. It was used the procedure for determining the functional potential of innovations, proposed by E. A. Karpilovskaya and implemented in the ideographic dictionary of new vocabulary "Active resources of modern Ukrainian nomination" (ARSUN) team of authors of the

Department of Lexicology, Lexicography and Structural and Mathematical Linguistics of the Institute of Ukrainian Language NAS of Ukraine. The main approaches to the study of language dynamics in Ukrainian and foreign linguistics are analyzed. It was found that in the word as the basic unit of the Ukrainian nomination novelty can be expressed in its form, meaning and use. The origins of semantic derivatology and the formation of the theory of meaning are studied. It is established that the most flexible element of a language unit is its meaning, because it is determined by the material content, value, emotional indicators, and the specifics of the day and the existence of language in these days. Different approaches to the interpretation of semantic innovations in the lexicological tradition of Ukrainian and East Slavic languages in general are outlined. There are 3 types of neosemanticisms depending on the method of their creation. The practical value of the dissertation consists in mainly in the possibility of applying the results to further study the language dynamics, in particular resources and methods of secondary nomination. The lexical material of the dissertation can be used for compiling new explanatory and aspect dictionaries of different types, new grammars of the Ukrainian language and other works aimed at readers who work with the word. The results of the research can also be used to write textbooks and manuals on lexicology, stylistics and culture of the Ukrainian language for educational institutions of different levels and types, in the process of giving practical classes in lexicology, linguistic text analysis, linguocultural studies and media linguistics. The provisions and conclusions of the dissertation can serve as a conceptual and methodological basis for further study of the role of internal resources of the Ukrainian language of the late XX – early XXI century in preserving the identity of its nomination.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карпіловська Євгенія Анатоліївна
2. Karpilovska Yevheniia A

Кваліфікація: д.філол.н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тищенко Оксана Миколаївна

2. Tyshchenko Oksana M.

Кваліфікація: к.філол.н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сюта Галина Мирославівна

2. Siuta Halyna M.

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дарчук Наталія Петрівна

2. Darchuk Nataliia P.

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01, 10.02.21

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Старко Василь Феодосійович

2. Starko Vasyl F.

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.15

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Бибик Світлана Павлівна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Бибик Світлана Павлівна

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.